

A Pécsi Ítéltábla dr. Váczi Miklós ügyvéd által képviselt **felperes neve** (címe) felperesnek - a dr. Ozsváth Ferenc ügyvéd által képviselt **alperes neve** (címe) alperes ellen kártérítés megfizetése iránt indított perében a K-i Törvényszék 2012. június 28. napján kelt 24.P.21.424/2010/45. számú ítélete ellen a felperes által 46., az alperes által 47. sorszám alatt benyújtott fellebbezés folytán meghozta a következő

í t é l e t e t :

A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét - fellebbezett részében - részben megváltoztatja és

az alperest terhelő tőkemarasztalás összegét 5.526.768 (ötmillió-ötszázhuszonhatezer-hétszázhatvannyolc) forintra, a 2009. július 18-i kezdőidőponttól kamatozó tőkerészlet összegét 2.300.000 (kettőmillió-háromszázezer) forintra felemeli,
a 2011. február 1-jei kezdőidőponttól kamatozó tőkerészlet összegét 2.830.840 (kettőmillió-nyolcszázharmincezer-nyolcszáznegyven) forintra leszállítja azzal, hogy ebből 2.063.108 (kettőmillió-hatvanháromezer-száznyolc) forint hátralékos jövedelempótló járadék,
az alperest 2012. július 1. napjától terhelő járadékból a jövedelempótló járadék összegét havi 75.795 (hetvenötezer-hétszázkilencvenöt) forintra felemeli, a költségpótló járadék összegét havi 17.125 (tizenhétezer-százhuszonöt) forintra leszállítja és a keresetet a fentieket meghaladóan tekinti elutasítottnak;
az alperest terhelő perköltség összegét 468.400 (négy százhatvannyolcezer-négyszáz) forintra felemeli,
az alperes által az állam javára fizetendő illeték összegét 332.000 (háromszázharminckettőezer) forintra leszállítja.

Egyebekben az elsőfokú ítélet rendelkezéseit nem érinti.

Kötelezi a bíróság az alperest, hogy fizessen meg a felperesnek 15 napon belül 283.745 (kettő száznyolcvanháromezer-hétszáznegyvenöt) forint lejárt különbözeti jövedelempótló járadék után 2012. december 20. napjától 2012. december 31. napjáig évi 7 %, 2013. január 1. napjától a kifizetés napjáig évi 5,75 %, illetve a mindenkor i késedelemmel érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamattal egyező mértékű kamatot.

Kötelezi a bíróság az alperest, hogy fizessen meg a felperesnek 15 napon belül 213.100 (kettőszáztizenháromezer-egyszáz) forint másodfokú perköltséget, valamint az állam javára - az illetékes adóhatóság felhívására az ott írt módon és számlára - 157.200 (százötvenhétezer-kettőszáz) forint le nem rótt fellebbezési illetéket.

Az ítélet ellen fellebbezésnek helye nincs.

Indokolás

Az elsőfokú ítélet alapjául szolgáló, a fellebbezésekkel érintett tényállás szerint a felperes az **XXX-000** forgalmi rendszámú személygépjármű utasaként 2009. július 18. napján a **S** megyei **K** községben bekövetkezett közlekedési baleset során baloldali traumás csípőficamot, a hátsó vápaszegély külső felszínének keskenyszéli törését, a bal combfej csontfragmentum kitörésével kísért ferdetörését, jobb oldali első fokban nyílt könyöktörést, a jobboldali váll ízületi dudorának darabos törését, az ágyéki I. csigolya mindkét oldali haránt nyúlvány törését szenvedte el. Elsődleges ellátása során **K**-on a jobboldali könyök nyílt törését műtéti úton húzóhurkokkal rögzítették, a csípőficamot helyreállították, mely utóbbi beavatkozást a következő napon meg kellett ismételni. 2009. július 21-én budapesti kórházba áthelyezték, ahonnan 2009. július 24-én bocsátották otthonába. Bal alsó végtagját nem terhelhette, jobb vállának sérülése miatt 2009. szeptember 24. napjáig mankót sem használhatott, mobilizálása ezt követően, hónaljmankó segítségével kezdődhetett. Ezidáig teljes körű gondozásra, további egy hónapig részleges (napi négy órai) gondozásra szorult.

Kontrollvizsgálatokon megjelent. Panaszolt válfájdalmait alapján a 2009. augusztus 13-i kontrollvizsgálat alkalmával diagnosztizálták a váll ízületi dudorának addigra már átépülőben lévő darabos törését, felkarrögzítő viselését írták elő. A 2010. január 7-i kontrollvizsgálatig bal csípő panaszai jelentősen fokozódtak, aminek hátterében a combfej elhalása állt. 2010. március 10-én csípőprotézis-várólistára került, a műtétet 2010. július 22. napján **K**-en végezték el.

A bal csípő sérülése és a következményes combfej elhalás miatt a bal alsó végtag terhelhetősége csökkent, mozgástere beszűkült. A jobb singcsont könyökízületi végének elmozdulással járó darabos törése a jobb könyökízület mozgásterének kisebb fokú beszűkülésével és a terhelhetőség csökkenésével gyógyult. A felperes ekként maradandó fogyatékossgot, 29 százalékban kifejezhető egészségkárosodást, illetve 38 százalékban kifejezhető munkaképesség-csökkenést szenvedett.

Az 1970-ben született, a balesetét megelőzően egészséges felperes jelenleg bottal jár, hosszabb távon, egyenetlen talajon járni, hosszabb ideig állni, hajolni, guggolni nem tud, jobb karjának mozgása is korlátozottá vált. Kerékpározni, lovaskocsira segítség nélkül felszállni, lovakat irányítani nem képes. Dereka, csípője, sérült válla időjárás változáskor erősebben fáj, egyébként is fájdalmait vannak. A mozgásszegény életmód következtében elhízott.

Testi panaszai következményeként pszichés állapotát a balesetet követő időben szorongás, alkalmazkodási zavar jellemezte, azóta is türelmetlen, ingerlékeny, ami az élettársi kapcsolatára is rányomja bélyegét. Zárkózottá vált, szociális kapcsolatai beszűkültek. A hét gyermekéből öt gyermeket saját háztartásában nevelő felperes családfenntartó szerepe megrendült, élete hátrányosan megváltozott.

A balesetet megelőzően a felperes a család megélhetéséről fizikai munka végzésével gondoskodott. 2009. február 21. napjától közmunkásként parkgondozói munkakört látott el, a minimálbérrel egyező bruttó 71.500 forint munkabérben részesült. Emellett színesfémgyűjtésből, lovaskocsis fuvarozásból, lovakkal való kereskedésből (kupeckedésből) származott jövedelme.

A felperes egészségkárosodása miatt nehéz és közepesen nehéz fizikai munkát nem tud végezni, alsó végtagját súlyok emelésével nem terhelheti. A munkaképesség-csökkenése miatt munkát vállalni nem tud. 2009. augusztus 1. napjától kezdődően a baleset okán kiesett a minimálbérnek (melynek járulékokkal csökkentett havi összegét az elsőfokú bíróság 2009. évre 58.272, 2010. évre 59.902, 2011. évre 63.570, 2012. évre 75.795 forintban vette figyelembe) megfelelő jövedelme, ekként a jövedelemvesztés a havi 50.000 forintot, 2012. június 30. napjáig terjedően az 1.750.000 forintot eléri.

A felperes és hozzátartozói közös tulajdonában áll a d 0000 helyrajzi számon nyilvántartott családi házaz ingatlan. A felperes 1/7 tulajdoni illetőséggel rendelkezik, de a tulajdonostársak hozzájárulásával az ingatlan kizárólagos használója. A családi ház komfort nélküli, fatüzelésű kályhával fűtenek. A felperes élettársa, valamint a nagyobb gyermekek a háztartásban és a ház körül felmerülő munkákat egymás között megosztották, a nehezebb munkák a felperesre hárultak.

A felperes átlagosan napi egy órát, évi 365 órát töltött a ház körüli munkák végzésével (ide értve az udvartakarítást, tűzifagyűjtést, favágást és behordást, karbantartási munkákat is), a háztartási munkába való besegítéssel.

Kertet nem művelt, de állattartással foglalkozott, évi 800 órában 2 ló, 2-3 sertés körül felmerülő munkálatokat végezte, a 2 állandó lován kívül az eladás céljából vásárolt változó számú lovat gondozta.

A felperes a balesetet követően a ház körüli állatállományt fokozatosan felszámolta. 2009. július 18. napjától szeptember 30. napjáig semminemű munkát nem tudott végezni, ebben az időszakban a kiesett és hozzátartozói által pótolta háztartási, ház körüli munkáinak értéke (74 nap x 450 forint =) 33.300 forint volt.

Ezt követő időszakban sem tudta elvégezni a nehéz és közepesen nehéz munkákat, erre a jövőben sem lesz képes.

A kiesett (napi 0,5 óra időtartammal számított) nehéz és közepesen nehéz háztartási/házkörüli munkák pótlási értéke 2009. október 1. napjától december 31. napjáig (92 nap x 225 forint =) 20.700 forintot, 2010. évben (365 nap x 250 forint =) 91.250 forintot, 2011. évben (365 nap x 275 forint =) 100.375 forintot, ezen időszakban összesen 300.375 forintot tett ki, 2012. január 1. napjától havi 9.125 forint értékű kieső háztartási/házkörüli munkáját kell pótolni.

Az állattartás kapcsán kiesett munkája értékét 2009. július 8-tól (helyesen 18-tól) december 31. napjáig 63.000 forintban, 2010. évben 400.000 forintban, 2011.

évben 440.000 forintban, 2012. évtől havi 40.000 forintban állapította meg az elsőfokú bíróság.

Az alperes két részletben (részben a per során) a háztartási kisegítő költségére 19.880 forintot, a házkörüli és mezőgazdasági kisegítő költségére 42.000 forintot teljesített.

A felperes Fragmin injekció formájában a műtéteket követő időszakban véralvadásgátló kezelésben részesült. A sérülések miatt fájdalmai vannak, kúraszerűen Condrosulf kapszulát, Proenzi 3 készítményt, folyamatosan Algoflex Forte fájdalomcsillapítót szed és Flector gélt alkalmaz. Gyógyszerszáma havonta átlagosan 8.000 forint volt, melyből térült az elsőfokú bíróság megállapítása szerint 11.957 forint. Ugyanekkora havi költsége előreláthatóan a jövőben is rendszeresen fel fog merülni.

A károkért az alperes felelősségbiztosítási szerződés alapján köteles helytállni.

Nem vagyoni kártérítésként az alperes több részletben összesen 2.200.000 forintot teljesített.

Az elsőfokú bíróság kijavított ítéletében a Ptk.345.§ (1) bekezdése alapján, a 190/2004. (VI.8.) Korm. rendelet 2.§ (2) bekezdésére, (5) bekezdésére, 7.§ (1) bekezdésére, 8.§ (1) bekezdésére figyelemmel, a Ptk. 355.§ (1), (3) és (4) bekezdésének, 356.§ (1) bekezdésének felhívásával az XXX-000 forgalmi rendszámú gépjármű üzemeltetése során a felperesnek okozott károk megtérítéseként az alperest 4.595.466 forint, ebből 800.000 forint után 2009. július 18. napjától, 65.978 forint után 2010. január 7. napjától, 308.750 forint után 2009. október 8. napjától, 21.200 forint után 2009. október 15. napjától, 3.399.538 forint után 2011. február 1. napjától a kifizetés napjáig járó törvényes mértékű késedelmi kamatok, valamint 2012. július 1. napjától folyamatosan havi 107.125 forint járadék megfizetésére kötelezte, marasztalta továbbá az egyes alperesi részteljesítések után járó késedelmi kamatokban és 300.000 forint perköltségben, 332.300 forint le nem rótt illetékben, 341.029 forint állam által előlegezett költségben.

A felperes még nem térült kárát az elsőfokú bíróság az alábbiak szerint összegezte (dólt betűvel szedve a fellebbezéssel nem érintett tételek):

1. nem vagyoni kártérítés	800.000 forint
2. látogatás, utazás és kísérő költsége	65.978 forint
3. gondozás díja	308.750 forint
4. élelemfeljavítás költsége	21.200 forint
5. gyógyszerköltség	268.043 forint
6. háztartási, ház körüli, mezőgazdasági kiesett munka értéke	1.381.495 forint
7. jövedelemkiesés	1.750.000 forint
M i n d ö s s z e s e n	4.595.466 forint

A felperes járadék formájában megtérítendő kára az alábbi tételekből állt össze az elsőfokú ítéletben foglaltak szerint:

1. gyógyszerköltség	8.000 forint/hó
2. háztartási, ház körüli, mezőgazdasági kiesett munka	49.125 forint/hó

Az elsőfokú bíróság a gyógyszerköltséget az orvosszakértői vélemény mellett a 2012. február 20. napján kelt, Condrosulf kapszula vagy Proenzi 3 rendszeres szedését, Algoflex Forte és Flector gél használatát javasoló szakorvosi lelet és a 2012. július 13-i gyógyszerértéktáji számla alapján állapította meg.

A 2009. július 24. napjától 2012. június 30. napjáig terjedő időre a hátralékos járadék összegét ennek megfelelően 280.000 forintnak számolta, ebből 11.957 forint alperesi teljesítést vont le, így 268.043 forint hátralékos járadék és 2007. (helyesen 2012.) július 1. napjától havi 8.000 forint gyógyszerköltség-járadék megfizetésére kötelezte az alperest.

A felperes háztartási, ház körüli és állatgondozási munkájára **L.J.** és **R.É.** tanúk vallomása, **D** Város Cigány Kisebbségi Önkormányzatának igazolása, állatorvosi igazolás alapján következtetett. **M.Zs.** igazságügyi mezőgazdasági szakértő véleményét a háztartásban, a ház körül, két ló és 2-3 sertés ellátása körében végzett munkák munkaerő szükségletének meghatározására kiinduló adatként elfogadta. **Sz.L.J.** tanúvallomására is figyelemmel (mely szerint egy hátló ellátása napi 1-1,5 óra időt vesz igénybe), mérlegelve, hogy a felperes alkalmanként több lovat is ellátott, a felperes állatok körül végzett munkáját a szakértő által meghatározott évi 450 óra helyett évi 800 órában állapította meg, amit napi 2,1 órában számolt el. A házkörüli munkák napi szükséglete körében, a családi munkamegosztásra is figyelemmel a jövedelemszerző és állattartási munka mellett napi egy órát látott reálisnak.

A 2009. július 18. napjától 2012. június 30. napjáig terjedő időben kiesett házkörüli és háztartási munkák 300.375 forint összértékéből levonta az alperes által háztartási kisegítő költségére teljesített 19.880 forintot, valamint a házkörüli és mezőgazdasági kisegítő költségére teljesített 42.000 forintot, összesen 61.880 forintot, így adódott a fennmaradó 238.495 forint hátralékos járadék, mely mellett ezen a címen 2012. július 1. napjától havonta 9.125 forint járadék megfizetésére kötelezte az alperest.

A felperes állattartással összefüggő „kiesett munka kárát” a fenti hátralékos időszakokra összesen 1.143.000 forintban számította, mely számítás a 2009. július 8. (helyesen július 18.) és 2009. december 31. közötti időszakokra hibás, mivel a 166 napos időszakra 140 órai munka ellenértékével számolt az elsőfokú bíróság, ami egész évre vetítve - szemben az elfogadott 800 órával - csak 308 órának felel meg.

Az elsőfokú bíróság nem mellőzte megemlíteni, hogy az igazságügyi mezőgazdasági szakértői szemle időpontjában az állatállomány már nem volt meg, ennek azonban azért nem tulajdonított jelentőséget, mert a felperes kellő indokát adta, miszerint a munkákat ellátni nem volt képes, jövedelem hiányában kisegítő igénybevételeire anyagi lehetőségei nem voltak, ezért az állatállományt fokozatosan felszámolták, felélték.

Az elsőfokú bíróság a 38 % arányú munkaképesség-csökkenést, a nehéz és közepesen nehéz fizikai munka végzésére való képtelenséget úgy értékelte, hogy az a jelenlegi munkaerő-piaci körülmények mellett a megmaradt munkaképesség

hasznosítását, jövedelemszerző tevékenység folytatását a felperes számára lehetetlenné teszi. Bár a közmunka programban foglalkoztatottak munkabére 2011. évtől csökkent, a felperes egyéb kiegészítő jövedelemszerző tevékenységeit folytatva elérte volna a káresemény előtti rendszeres jövedelmének megfelelő, minimálbérrel egyező jövedelmet.

Az elsőfokú bíróság a kereseti kérelem korlátai között maradva havi 50.000 forintban határozta meg a felperes elmaradt jövedelmét, így adódott 2009. augusztus hónapjától 2012. június 31. (helyesen június 30.) napjáig 1.750.000 forint kiesett, illetve a jövőre nézve a havi 50.000 forint kieső jövedelem.

A felperes nem vagyoni kárát illetően az elsőfokú bíróság az egészséghez, testi épséghez fűződő személyiségi jog sérülését értékelte, hangsúlyozva, hogy a felperes személyiségének fontos összetevője volt a munkateljesítmény, a teherbíró képesség, a családfenntartó szerep, mindezekből azonban a baleset megfosztotta. A károsodás 39 éves korában, ereje teljében érte, mozgása, közlekedése korlátozottá vált. Szociális kapcsolatrendszere, élettársával való kapcsolata, személyiségjellemzői, énképe és önértékelése hátrányosan változott. Mindezen hátrányok kiküszöbölésére összesen 3.000.000 forint nem vagyoni kártérítést látott alkalmasnak, a 2.200.000 forintban megjelölt alperesi részteljesítésre figyelemmel kötelezte további 800.000 forint megfizetésére a felperest.

A felperes fellebbezésében kérte a nem vagyoni kártérítés 800.000 forintról 2.300.000 forintra történő felemelését. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság nem megfelelő súllyal értékelte a felperest ért hátrányokat. Hivatkozott az összetett, több különböző testrészre kiterjedő sérülésekre, a szövődményként előállt combfej elhalásra, a protézisbeültetés ellenére is visszamaradt, jelentős mértékű mozgásbeszűkülésre és terhelhetőség-csökkenésre, a maradandó fogyatékoság hátrahagyásával gyógyult könyöktörésre. A munkavégző képesség elvesztése, az állandósult fájdalommal járó mozgáskorlátozottság, a terhelhetőség majd minden testrégióban bekövetkezett jelentős romlása, a közlekedésben való korlátozottság, a támbot-használati kényszer, a külvilághoz való viszony megváltozása, szociális kapcsolatok beszűkülése, jellemváltozás, családfenntartói kudarc, az önfenntartás elvesztése, kiszolgáltatottság, küllemváltozás, szorongásos alkalmazkodási zavar, szomatikus betegségtudat megjelent ugyan az ítéletben, azonban mindezen körülmények számszakilag nem kaptak megfelelő súlyt. A bal alsó végtag terhelhetősége tekintetében várható állapotrosszabbodást az elsőfokú bíróság nem értékelte.

A nem vagyoni kártérítés felemelése iránti fellebbezési kérelme mellett a Pp. 2011. február 28. napjáig hatályban volt, a jelen perre a 2010. évi CLXXXIII. törvény 178.§-a szerint még alkalmazható 247.§ (1) bekezdés *b)* pontjában meghatározott keresetfelemelés lehetőségével élve a jövedelemvesztés tekintetében is kérte a marasztalás felemelését. 2009. augusztus hónapjától a 2012. június 31. (értelemszerűen június 30.) napjáig terjedő időszakban felmerülő jövedelemvesztés címén 2.227.794 forint és ennek 2011. február 1. napjától a kifizetés napjáig terjedő kamatai megfizetését kérte, mely összeg megegyezik az elsőfokú bíróság által kimutatott, 2009. évben havi 58.272 forint, 2010. évben havi 59.902 forint, 2011. évben havi 63.570 forint, 2012. évtől havi 75.795 forint

jövedelemveszteséggel. Kérte továbbá az alperes kötelezését 2012. július 1. napjától havi 75.795 forint baleseti járadék, valamint az ítéletig lejárató részletek középarányos kezdőidőponttól járó kamatai megfizetésére.

Az alperes fellebbezése az ítélet részbeni megváltoztatására és a marasztalási összeg leszállítására irányult. A gyógyszerköltség címén megállapított 8.000 forint/hó összeget havi 4.200 forintra kérte leszállítani és ehhez igazodóan a hátralék mérséklését kérte elrendelni. A háztartási, házkörüli, mezőgazdasági kiesett munka címén megállapított 49.125 forint/hó összeg alóli mentesítését kérte, ebből következően az 1.381.495 forint hátralékos összeg megfizetése alóli mentesítést is.

Rámutatott, hogy a szakértői vélemény az Algoflex Fortét és a Flector gélt nevesítette rendszeresen indokolt készítményként, az összecszerűség meghatározása nélkül. Az Algoflex Fortéból havi adagként napi egy pirula szedésével legfeljebb 2.000 forint/hó, az egy tubus Flector géllal 1.000 forint/hó, évente kétszeri kúra figyelembevételével a porcépítő Condrosulf készítménnyel havi átlag 1.205 forint/hó költség merül fel, így mindezek legfeljebb havi 4.200 forint költséget igazolnak.

A háztartási és házkörüli munkák vonatkozásában arra hivatkozott, hogy a szakértői véleményben foglalt óraszám csaknem megduplázása alaptalan volt. Az elsőfokú marasztalás folytán lényegében kétszeresen - jövedelempótló és költségpótló oldalról is - meg kell fizetnie a jövedelemszerzési célból tartott lovak kapcsán kiesett összegeket. Költségkiesés ténylegesen nem vehető figyelembe, a marasztalás „meglehetősen messze van” a költségpótlás valódi céljától, a ténylegesen felmerült, a korábban a károsult által végzett munkák pótlásától.

A felperes fellebbezési ellenkérelme az alperesi fellebbezés által érintett kérdésekben az elsőfokú ítélet helybenhagyására irányult.

A felperes fellebbezése túlnyomórésztben, az alperes fellebbezése nagyobb részben alapos.

Az elsőfokú bíróság a tényállást túlnyomórésztben helyesen állapította meg, a felperes kéreseményt megelőzően végzett munkáját tekintve a háztartási, házkörüli, állattartási munkák mértékére a rendelkezésre álló bizonyítékok mérlegelésével helyesen következtetett, azzal a másodfokú bíróság maradéktalanul egyetért.

Az elsőfokú ítéleti tényállás néhány tekintetben szorul pontosításra, illetve kiegészítésre az alábbiak szerint.

Kiegészíti a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét a peres iratokhoz 24.P.21.424/2010/28. szám alatt csatolt munkáltatói igazolás tartalma alapján azzal, hogy a felperes a baleset hónapjában a minimálbérnek megfelelő jövedelemben részesült, a 2009. augusztusától 2009. decemberéig terjedő időben elért 170.051 forint - adóterhet ténylegesen nem viselő - nettó jövedelmet, amelyből 167.310 forint volt a táppénz.

Az orvosszakértői vélemény a gyógyszerelés mennyiségi kérdéseire nem tért ki, így **R.É.** tanúvallomása, a másodfokú eljárásban beszerzett, az interneten rendelkezésre álló betegájékoztató alapján egészíti ki a másodfokú bíróság a tényállást azzal, hogy a fájdalomcsillapító és gyulladáscsökkentő krémből a felperes havonta több tubust is elhasznál, a 100 g-os Flector gél napi 3-4 alkalommal 2-4 g mennyiségben alkalmazandó, így átlagosan 11 g a napi adag, ami havi 3,3 db tubus használatát igényli; ennek költsége a számlával igazolt 989 forint/db árra figyelemmel havi 3.264 forint.

A Proenzi 3 filmtabletta napi adagja 3 darab, így a felperes által 5.292 forintért vásárolt 90 darabos Proenzi 3 Expur tabletta 30 napra elegendő.

Az alperes 2011. május 26-án újabb részteljesítést eszközölt, így a gyógyszer többletköltségre is térített további 4.753 forintot. Az alperes peres iratokhoz 24.P.21.424/2010/18. szám alatt csatolt kimutatása szerint a gyógyszer többletköltségre az ítélelhozatal megelőzően az alperesi teljesítés 16.638 forint volt, szemben az elsőfokú bíróság által figyelembe vett 11.957 forinttal.

Az állattartás tekintetében a másodfokú bíróság a tényállást kiegészíti azzal, hogy a felperes háztáji állatállományának felszámolása 2010. november 30. napjáig folyamatosan tartott. Az alperes által 2010. május 11. napján felvett környezettanulmányban (csatolva a 30. sorszámú szakértői vélemény mellékleteként) rögzítettek szerint a szemlekor állattartás már nem volt, azonban ezzel ellentétben az állattartás nyomait megtalálta az eljáró kárszakértő. A 2010. november 16-i meghallgatás során **L.J.** és **R.É.** tanúk arról számoltak be, hogy jelenleg egy ló van a felperesi háztáji gazdaságban, a baromfitartás, sertéstartás megszűnt.

A fenti adatokat is értékelve a másodfokú bíróság 2009. július 19. napjától 2010. november 30. napjáig terjedően határozta be azt az időszakot, amikor a felperesnek még volt gondozandó állatállománya, melynek megléte folytán kieső munkája folyamatosan csökkenő mértékben, de ténylegesen pótlásra került.

A felperesi fellebbezés érdemét tekintve a másodfokú bíróság egyetértett a felperessel abban, hogy a bekövetkezett személyhez fűződő jogsérelem olyan súlyú, melynek másnemű, vagyoni előnnyel történő ellentételezéséhez 3.000.000 forint 2009. évi értékviszonyokra figyelemmel sem elégséges. A felperes súlyos traumát szenvedett, felgyógyulása (a végállapot elérése) a bekövetkezett szövődményekre, a combfej elhalására figyelemmel hosszas, egy évet meghaladó volt. Ennek megfelelő időszakban állapota bizonytalanságával, felépülés helyetti romlásával kellett szembesülnie, annak következményeit elviselnie. A felperest mozgáskorlátozottsága ugyan nem tette mozgásképtelenné vagy önellátásra képtelenné, de enélkül is megállapítható, hogy a fizikai teljesítőképességében bekövetkezett változás, a fájdalmas mozgáskorlátozottság személyiségének alkotóelemeit érintve a megnyomorodásához vezetett. A maradandó fogyatékoság olyan élethelyzetben érte, melyben nem maradt eszköze és lehetősége az őt kiszolgáltatottá tevő egészségi állapotából fakadó hátrányok ellensúlyozására. Életkorára figyelemmel aktív évtizedeket veszített el, a középkorúságot, mint életszakaszt kihagyva egészségi állapotát, aktivitását tekintve átmenet nélkül az agykorba lépett. Mindezen hátrányok kiegyensúlyozásához szükséges és indokolt a

felperes által kért összesen 4.500.000 forint, melyből még nem térült 2.300.000 forint. A felperes a nem vagyoni kártérítést a Ptk. 84.§ (1) bekezdés e) pontja alapján is követelheti.

A perindítás időpontjában hatályban volt és a perben a felperes által felhívott jogszabályhely szerint még alkalmazandó Pp. rendelkezés, a Pp.247.§ (1) bekezdés b) pontja alapján a kereset felemelése nem ütközött a keresetváltoztatás tilalmába, így a felperesnek módja volt az elmaradt jövedelem tekintetében követelését a kiesés tényleges mértékéhez igazítani, mellyel kapcsolatos ítéleti megállapításokat, következtetéseket a peres felek egyike sem vitatta.

Mivel a felperes egyéb forrásból származó jövedelme összecsúszva nem volt megállapítható, rendszerességét illetően pedig nyilvánvaló bizonytalanságot mutatott, az elsőfokú bíróság abból indult ki, hogy a felperes a baleset előtt a minimálbérnek megfelelő rendszeres jövedelemben részesült, amit különböző forrásokból kiegészített. Az elsőfokú bíróság értékelte azt - a baleset időpontjához képest jövőbeli - negatív előjelű változást, amely D Város Polgármesteri Hivatalának 29. sorszám alatti tájékoztatásával alátámasztotta a felperes jövedelmében akkor is bekövetkezett volna, ha a felperes egészséges emberként a közfoglalkoztatásban továbbra is részt tud venni. Ehhez képest becsülte úgy, hogy az egyéb, a baleset bekövetkezéséig ténylegesen is gyakorolt keresőtevékenységével a felperes a munkabérét a mindenkor minimálbér mértékére ki tudta volna egészíteni.

Az elsőfokú bíróság a fentiekkel a járadékszámítás során a Ptk. 357.§ (1) és (4) bekezdéseit alkalmazta, bár ezen jogszabályhelyeket nem hívta fel, így ezzel a másodfokú bíróság az elsőfokú ítélet jogi indokolását kiegészíti.

Nem alkalmazta azonban az elsőfokú bíróság a Ptk. 356.§ (2) bekezdését, mely szerint az elmaradt keresetnek (jövedelemnek) a társadalombiztosítási ellátásokkal csökkentett összegét kell megtéríteni. Az 1997. évi LXXX. törvény 14.§ (2) bekezdés *bc)* pontja alapján a táppénz társadalombiztosítási ellátás, így annak összegét levonásba kell helyezni.

Emellett az elsőfokú ítéletben foglalt, a járadék alapjára vonatkozó számítást pontosítani szükséges annyiban, hogy 2009. évben a munkabérből levonandó járulékok összesítve 17%-ot tettek ki, így a felperes által elérhető 71.500 forintos minimálbér egyéni járulékok és munkavállalói járulék nélkül, de személyi jövedelemadóval számított összege havi 59.345 forint lett volna.

A 2009 augusztusától decemberéig terjedő, táppénzzel érintett időszakban ekként $(5 \times 59.345 =)$ 296.725 forint rendszeres jövedelmet érhetett volna el a felperes. Munkabér és táppénz címén ténylegesen elért 170.051 forintot, így az elmaradt és megtérítendő jövedelme erre az időszakra 126.674 forint.

A 2010. évi elmaradt jövedelme - a Pp.215.§-ában foglaltakra is figyelemmel - $(12 \times 59.902 =)$ 718.824 forint, a 2011. évi jövedelemvesztés mértéke $(12 \times 63.570 =)$ 762.840 forint, a 2012. első félévi jövedelemvesztés mértéke $(6 \times 75.795 =)$ 454.770 forint. Így 2012. június 30. napjáig terjedően 2.063.108 forint jövedelemkiesése keletkezett a felperesnek. A másodfokú bíróság így a megengedett keresetváltoztatásra is figyelemmel az 1.750.000 forintról erre az összegre emelte fel az alperest terhelő hátralékos jövedelepótló járadék összegét. Mivel az SZJA törvény 1. számú melléklet 6.1. pontja értelmében a jövedelmet pótló

kártérítés - szemben a költségpótló járadékkal - nem adómentes, annak összegét indokolt volt a rendelkező részben külön is feltüntetni.

A felperes hátralékos jövedelempótló járadék iránti igénye 164.686 forinttal volt több a másodfokú bíróság által megítélt összegnél, mely különbség a táppénz levonásából, illetve abból eredt, hogy az irányadó járulékokat az elsőfokú bíróság nem pontos mértékben vonta le a minimálbér összegéből.

A felemelés érintette a folyamatosan esedékessé váló járadék összegét is, melyet a keresetnek, illetve a fellebbezési kérelemnek megfelelően 75.795 forintra emelt fel a másodfokú bíróság.

Időközben, a 2012. július 1. és 2013. május 31. közötti időszakban lejárt 11 havi jövedelempótló járadék, amit az alperes az előzetesen végrehajtható elsőfokú marasztalás alapján teljesített is. Miután a havi megfizetendő járadék 2012. június 1. napjától kezdődően ténylegesen 50.000 forint helyett 75.795 forint, ennek eredményeként a különbözeti hátralék 11 hónap tekintetében 283.745 forint, mely különbözet a Ptk.360.§ (1) bekezdése alapján hátralékosná vált, így középarányos kezdőidőponttól a Ptk.360.§ (2) bekezdése folytán alkalmazandó Ptk.301.§ (1) bekezdése szerinti késedelmi kamatok megfizetésére is köteles ezen összeg után az alperes.

Az alperes fellebbezését a gyógyszerköltség tekintetében a porcregeneráló készítmény nem állandó, hanem kúraszerű alkalmazására, az ebből adódó alacsonyabb költségre alapította. A felperes által hivatkozott 2012. február 20-i szakorvosi lelet a „rendszeres” szedést ajánlotta. A rendszerességen belül előírt esetleges alkalmazási szünetekről, melyek a porcregeneráló szerek alkalmazása esetén közismerten nem szokatlanok, sem a per adatai, sem a másodfokú eljárásban beszerezett, az interneten elérhető betegtájékoztatók nem nyújtanak egyértelmű tájékoztatást; azonban az alperes gyógyszerköltséggel kapcsolatos fellebbezése ennek ellenére sem vezethetett sikerre. Proenzi 3 filmtabletta kúraszerű (évi kétszer 3 hónapos) szedését feltételezve is az 5.292 forint költséggel járó egy havi adagot az év fele részében meg kell vásárolni, így annak a havi átlagköltsége még a kúraszerű felhasználás mellett is 2.646 forint. Az Algoflex fájdalomcsillapító havi költsége 2.090 forintban, a Flector gél 3.264 forintban számítható. A fenti résztelemek összegeként 8.000 forint többletköltség ténylegesen indokolt a felperes állapotára figyelemmel.

Az elsőfokú ítéletben hátralékosként elszámolt (2009. július 24-től 2012. június 30. napjáig terjedő) 35 havi időszakra az átlagosan felmerülő havi 8.000 forint gyógyszerköltség 280.000 forint felmerült többletköltséget jelent, amiből 16.638 forintot kell alperesi teljesítésként levonni, így 263.362 forint gyógyszer többletköltség megtérítését megalapozottan követelheti a felperes.

Nagyobb részben alapos volt ugyanakkor az alperes fellebbezése a mezőgazdasági járadék kérdésében.

A háztáji állattartás megváltozott körülményeivel összefüggésben a felperes hangsúlyozottan munkakiesés címén terjesztette elő a kárigényét, azt a munkakiesés alapján bírálta el és teljesítette az elsőfokú bíróság. A felperesnek ezzel összefüggő kára azonban elsősorban azáltal jelentkezik, hogy az állattartás

eredményével a család szükségleteinek kielégítéséhez nem tud hozzájárulni, az állattartás eredményeként nem tud jövedelemhez jutni. Az állattartás megszűnését követően a kár már bizonyosan nem az el nem végzett fizikai munka, hanem a megszerzett érték hiányában mutatkozik. Így költségként kár csak arra az időszakra és olyan mértékben érvényesíthető, ameddig és amilyen mértékben a felperes kieső munkáját ténylegesen pótolta, azaz az állattartás (legalábbis részben) még fennmaradt. Abban időszakban, amikor állatokat már nem tartottak, a felperes ilyen jellegű kiesett munkájának pótlására nem került sor, így annak költségalapú megtérítésére sincs mód. Állattartás hiányában ugyanez érvényes a jövőre nézve is. A kiesett és ténylegesen pótolta állatgondozói munkák a 2009. július 19. napjától 2010. november 30. napjáig terjedő, 500 napos időszakban merültek fel. 2009. évben 166 nap esett ki. Elfogadva az elsőfokú bíróság által mérlegelt, az állatok tartásával felmerülő évi 800 órai munkaidő szükségletet, pontosítva az elsőfokú bíróság számítását (800óra/365 nap művelet napi 2,2 (s nem 2,1 órai átlagot eredményez) a 2009. évben kieső 166 napra 365 órai kiesett munka esik, aminek a 450 forintos óradíjjal számított ellenértéke 164.250 forint. Az állatállomány teljes felszámolásáig eltelt 500 napból 334 nap esik 2010. évre. 2010. évben ekként az elmaradó munka 734,8 óra, kerekítve 735 óra, ami 500 forintos óradíjjal számolva 367.500 forint értékű elmaradt munkát jelent. Így a még állattartással érintett időszakban a felperes 531.750 forint ellenértékű munkát végzett volna. Figyelemmel azonban arra, hogy a teljes állatállomány, melyre nézve a fenti munkamennyiség meghatározásra került, fokozatosan fogyott, így a ténylegesen pótolta munka mennyiségét a másodfokú bíróság mérlegeléssel a fenti összeg fele részében határozta meg, ami 265.875 forintot eredményez.

A háztartási-házkörüli munkákkal a 2012. június 30. napjáig eltelt időszakban az elsőfokú bíróság által helyesen kimutatott 300.375 forint pótlási érték merült fel, míg az állatgondozás címén a kiesett munkák értéke 265.875 forint volt, összesen a két tétel összege 566.255 forint. Ebből kell levonásba helyezni az alperesi részteljesítést, összesen 61.880 forintot, így adódik 504.370 forint, melynek megtérítésére ezen az összevont címen az alperes még köteles.

A másodfokú bíróság a fentiekre figyelemmel az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp.253.§ (2) bekezdése alapján fellebbezett részében megváltoztatta.

A felperes még nem térült kára a megváltoztatás folytán az alábbiak szerint alakult (dőlt betűvel szedve a fellebbezéssel nem érintett tételek):

1. nem vagyoni kártérítés	2.300.000 forint
2. látogatás, utazás és kísérő költsége	65.978 forint
3. gondozás díja	308.750 forint
4. élelemfeljavítás költsége	21.200 forint
5. gyógyszerköltség	263.362 forint
6. háztartási, ház körüli, mezőgazdasági kiesett munka értéke	504.370 forint
7. jövedelemkiesés	2.063.108 forint
M i n d ö s s z e s e n	5.526.768 forint

A felperes járadék formájában megtérítendő kára az alábbi tételekből áll össze a jogerős ítéletben foglaltak szerint:

1. gyógyszerköltség	8.000 forint/hó
2. háztartási, ház körüli munka	9.125 forint/hó
Költségpótló ö s s z e s e n	17.125 forint/hó
3. jövedelemkiesés	75.795 forint/hó

Az elsőfokú bíróság által alkalmazott marasztalási rendet követve a tőkemarasztalási összeg 4.595.466 forintról 5.526.768 forintra emelkedett, a különbség 931.302 forint. Pertárgyértékben kifejezve azonban ennél nagyobbnak mutatkozik a különbség az első és a másodfokú ítéletben foglalt marasztalás között, figyelemmel arra, hogy perköltségszámítás tekintetében a Pp.24.§ (2) bekezdés a) pontjára figyelemmel a hátralékos járadék nem jön számításba.

A felperes az elsőfokú perköltségének megtérítését a Pp.81.§ (2) bekezdésében foglaltak szerint követelheti, miután követelése nem volt nyilvánvalóan eltúlzott.

A pertárgyértékben kifejezett pervesztesség az alperes terhére a megváltoztatott tőkemarasztalásra figyelemmel 2.695.928 forint, ehhez járul egyrészt az az 1.721.732 forint összegű követelésrész, melynek kapcsán a felperes keresetét azért szállította le, mert az alperes a per folyamán teljesített, másrészt 12x92.920 forint, összesen 1.115.040 forint pertárgyértékű járadékmarasztalás.

Mindösszesen ekként 5.532.700 forint pertárgyérték vonatkozásában lett pernyertes a felperes és pervesztes az alperes. A másodfokú bíróság a felperesi jogi képviselőnek járó munkadíj összegét ennek alapján számította a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 2.§ (2) bekezdése és 4/A. §-a alapján.

A felperesi jogi képviselő az első- és a másodfokú eljárásra együttesen kötött ki 20 % mértékű díjat, amit azonban a másodfokú bíróság az ügy jogi megítélését tekintve egyszerűbb voltára figyelemmel a felhívott IM rendelet 2.§ (6) bekezdésében foglalt lehetőséggel élve a fele részére mérsékelte. ÁFÁ-val növelten így a felperes jogi képviselőjével felmerült összes költség 702.600 forint volt. A másodfokú bíróság úgy tekintette, hogy ennek 2/3 része esik az elsőfokú eljárásra, így az alperest a felperes javára ennek megfelelően 468.400 forint elsőfokú perköltség megfizetésére kötelezte.

Az alperes a Kmr.13.§ (2) bekezdésében, Pp.81.§ (1) bekezdésében foglaltakra figyelemmel köteles a pervesztes keresetrészre jutó elsőfokú eljárási illeték megfizetésére. Ez valamivel alacsonyabb összeg, mint az elsőfokú ítéletben foglalt, erre vonatkozó kötelezés, így azt a másodfokú bíróság 332.000 forintra leszállította.

A felperes fellebbezése sikeres volt, így a Pp.78.§ (1) bekezdése alapján a másodfokú eljárásra eső költségének, 234.200 forintnak megtérítését igényelheti.

Az alperesi fellebbezés, melynek fellebbezési pertárgyértéke 635.100 forintban volt kifejezhető, 480.000 forint tekintetében volt alapos, 155.100 forint vonatkozásában alaptalan, így az alperesi fellebbezés eredményessége 75,6 százalék mértékű.

A másodfokú eljárásban az alperesi jogi képviselőnek a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 3.§ (2) bekezdés a) pontja és (5) bekezdése alapján 15.900 forintban számítható munkadíja, 12.000 forint készkiadása merült fel, az alperesi költség ekként 27.900 forint, ebből az alperesi pernyertességgel arányos, az alperesnek a Pp.81.§ (1) bekezdésére figyelemmel járó rész 21.100 forint. Ezt levonásba helyezve a felperesnek járó 234.200 forint másodfokú perköltségből, a felperesnek megfizetendő, fennmaradó másodfokú perköltség összege 213.100 forint; a bíróság ennek megfizetésére kötelezte a nagyobb részben pervesztes alperest.

A sikeres felperesi fellebbezés pertárgyértéke 1.809.540 forintot tett ki (1.500.000 forint nem vagyoni kártérítés, 309.540 forint jövedelempótló járadék különbözet). Az alperesi fellebbezés 155.100 forint vonatkozásában alaptalan. Utóbbi összeggel az alperes fellebbezési eredménytelensége növekedett, így az mindösszesen 1.964.640 forintra terjedt ki; az alperes a Kmr.13.§ (2) bekezdése alapján ezen összeg után köteles az állam javára a feljegyzett fellebbezési illetéket megfizetni, míg a feljegyzett fellebbezési illeték fennmaradó részét a Kmr.14.§-a alapján az állam viseli.

Pécs, 2013. május 23.

dr. Döme Attila s.k. a tanács elnöke, Gáspárné dr. Baranyabán Judit s.k. előadó bíró, dr. Gyöngyösiné dr. Antók Éva s.k. bíró